

Norsk Fengsels- og Friomsorgsforbund

– din trygghet - vår sak!

KDI
Postboks 694
4302 Sandnes

Deres ref.:
201621088-2

Dato:
4.1.2017

Vår ref.:
41-7-2016 AAa

HØRING- STRATEGI FOR KVINNER I VARETEKT OG STRAFFEGJENNOMFØRING 2017-2020

NFF viser til utsendte høring og er svært glad for at mange viktige anliggende settes på dagsorden. NFF vil påpeke at KVV Østlandet ennå ikke er offentliggjort og det er en stor svakhet ved hele høringsbrevet.

NFF vil oppfordre KDI til å gjennomføre et høringsmøte i tillegg til denne utsendte høringen. Det er flere synspunkter på mange av problemstillingene som det kan være fornuftig å diskutere i fellesskap før det konkluderes.

Et hovedtrekk i tilbakemeldingene fra våre foreninger er at de ikke ønsker en sentral enhet slik som foreslått i høringsbrevet. Forbundet er på linje med foreningene.

Vi vil for ordens skyld påpeke at denne høringen omhandler ikke kapasitetssituasjonen vi har i kriminalomsorgen i dag når det gjelder fengselsplasser for kvinner, verken når det gjelder fengsler med lavt eller høyt sikkerhetsnivå. Høringen sier heller ingen ting om overgangsboliger med plass for kvinner eller egne rusmestringsenheter for kvinner.

Vi har tatt inn kommentarene fra våre lokalforeninger rett inn i dokumentet. Det er ulike oppfatninger rundt noen av tiltakene og dette er problemstillinger som egner seg på et høringsmøte.

Avslutningsvis vil vi presisere at NFF mener det bør være egne kvinnefengsler i hver region.

Mvh

Asle Aase/s/
forbunds nestleder

Høringsvaret fra NFF

Delmål 1

Synliggjøring og organisering av arbeidet med kvinnelige innsatte og domfelte

- Etablere en spesialenhet for kvinner hvor kvinnefengslene Bredtveit, Ravneberget og Sandefjord blir slått sammen. Enheten skal ha et nasjonalt ansvar for å utvikle beste praksis på fagområdet.

Innspill fra NFFs lokalforeninger

1. *Vi har vanskelig for å se at en spesialenhet for kvinner med Ravneberget og Sandefjord underlagt Bredtveit styrker Sandefjord som fengsel for kvinner med de ovennevnte begrunnelser. Stillinger som i dag deles med andre i Søndre Vestfold fengsel, blir vanskelig utifra de geografiske utfordringer en spesialenhet innebærer. Sandefjord vil dermed miste sine funksjoner og stå ribbet tilbake. På kompetansenivå føler vi at vi har bred og god erfaring på kvinner og soning.*

Med menns helt unike tilbud i vårt vidstrakte land med hensyn til enheters størrelse og beliggenhet, må man fra sentralt hold sørge for at enheter som Sandefjord fortsetter å være ett unikt tilbud for kvinnelige innsatte med hensyn til både innhold, størrelse og nærhetsprinsipp. En sammenslåing styrker ikke Sandefjord som fengsel for kvinner.

2. *Begrunnelsen for dette er de samme for innsigelsene mot sammenslåtte enheter. Geografisk er disse ikke i nærheten av hverandre, og det å ha beslutningsmyndighet på et annet fengsel er etter vår mening meget uheldig for den innsatte. Det at den som sitter og bemyndiger sakene til innsatte er i nærheten av den innsatte og kontaktbetjent, utgjør etter min mening at vi klarer å behandle sakene individuelt innen regelverket. Dette er til stor fordel for den innsatte.*

Ansatte har kort vei til ledelse og beslutningsmyndighet, og dette gjør at vi lettere kan veilede innsatte til å ta de riktige beslutningene og spare saksbehandlingstid på søknader som ikke lar seg gjennomføre

3. *Spesialenheten for kvinner med hovedsete på østlandet vil kunne svekke kompetanse og interesse for arbeidet med kvinnelige innsatte i andre områder. Kvinnelige innsatte som soner utenfor kompetanseområdet vil kunne få ytterligere reduksjon i sine soningsforhold grunnet svekket kompetanse og fokus på deres behov. Dersom kompetanseenheten skal sørge for at øvrige kvinneavdelinger skal få del i deres kompetanse må ansvar for kompetanseheving legges til region og hvert enkelt fengsel der det soner kvinner*

4. *Det vil være uheldig med en sammenslåing av disse tre enhetene. En bør i stedet lage arenaer for faglig samarbeid, utveksling av erfaringer og videreutvikling på dette området. Disse arenaene/foraene bør invitere alle enhetene som har kvinneavdelinger til å delta. På denne måten vil man ikke få spesialistenheter, men man vil derimot kunne få alle enhetene like gode.*
- Etter mønster fra 'barneansvarlig'-ordningen skal det etableres en 'kvinneansvarlig'-ordning ved alle friomsorgskontor og fengsler som tar imot både kvinnelige og mannlige innsatte.
    1. *Synes vi er diskriminerende opp mot mannlige innsatte brede spekter av soningsmuligheter i Norge. Kvinner har ett stort behov for å sone i nærheten av sine barn, sin familie, sine venner, sitt nettverk og vi synes at digitale løsninger ligger som en dårlig kompensasjon for å forsvarliggjøre ett fremtidig godt og bredt tilbud for kvinner.*
    2. *Kvinnene må selv få påvirke beslutninger som innebærer brudd på nærhetsprinsippet med tanke på deres kontakt med egne barn som de har omsorg for eller samværsrett med. Faginstanser som Barneverntjenesten, fosterforeldre og barna selv må få uttale seg, og barnas beste veie tyngre enn plassbehovet i Kriminalomsorgen. Jmf. Barnekonvensjonen. Digitale løsninger er bra, men ikke en erstatning for fysisk samvær. Dersom man kan si at kvinner skal tilbys et like allsidig og omfattende soningstilbud som menn krever det også at nærhetsprinsippet gjelder kvinner. Etablering av egen avdeling for utenlandske kvinner med utvisningsvedtak ansees ikke som hensiktsmessig, da tilrettelegging for dem kan bedres med økt kompetanse i den enkelte enhet. Siden ett av målene er å gå bort fra samsoning mellom kvinner og menn, se delmål 2, kan vi ikke se behovet for å etablere en "kvinneansvarlig"-ordning ved fengslene. Ansatte i kriminalomsorgen bør være klar over forskjellene mellom kjønnene og ivareta sårbare grupper på alle områder på best mulig måte.*
    3. *En kvinneansvarlig i hvert aktuelle fengsel, samt i regionen vil være et bra tiltak som må tas med i budsjettene for oppstart og gjennomføring så snart som mulig. Positivt, og må være på plass i alle fengsler der kvinner soner dom/varetekt, uavhengig av størrelse på fengselet/antall kvinneplasser.*
  - Styringsinformasjon (rapporter m.m.), samt forskings- og evalueringsoppdrag bør i hovedregelen inkludere 'kjønn' som uavhengig variabel.

Enig

- I større investerings- og utviklingsprosjekter, samt regelverksendringer, skal det alltid vurderes om endringene hindrer eller fremmer likeverdig straffegjennomføring for kvinner.

Enig

Delmål 2

Kvinner i fengsel skal være adskilt fra menn i egnet bygningsmasse

Tiltak:

- *[Konkretisering av planlagt infrastruktur følger etter offentliggjøring av KVU Østlandet]*
Denne burde vært offentliggjort da den påvirker flere av problemstillingene
- Foreta en gjennomgang av de fengslene hvor kvinner sitter, for å kartlegge bygningsmessige forhold, sanitære forhold, uteområder og aktivitetstilbud og lage en plan for opprustning av fengslene hvor det skal være kvinneavdelinger.
- Dersom kvinner skal sitte i varetekt eller gjennomføre straff i samme fengsel som menn, skal det skje i avdelinger tilrettelagt for kvinner. Kvinner skal skjermes fra mannlige innsatte.

1. Kvinner skal skjermes fra mannlige innsatte. Celler og oppholdsrom adskilt, men hva med aktivitetstilbud? Jobb og skole felles med kun lærere eller få verksbetjener til stede oppleves ikke trygt for mange av kvinnene, og er arena for samvær uten tilsyn dere uønskede hendelser oppstår. Også egne aktivitetstilbud kun for kvinner, og eller flere verksbetjener til stede der kvinner har aktivitetstilbud sammen med menn må etableres.
2. Hva menes med at det skal etableres kvinneavdelinger ved "noen få lokasjoner i landet for øvrig"?
3. Ved å avvikle gjennomføring av varetekt og straffegjennomføring for kvinner som i dag soner sammen med menn, må Drammen fengsel tømmes for kvinner. Region sør vil da få redusert kapasitet på plasser med høyt sikkerhetsnivå for kvinner. Konsekvensen av dette vil bli at region sør ikke lenger kan bistå de andre regionene med kvinne plasser og må selv be om bistand fra de andre regionene i fremtiden.
Ved å etablere en lukket avd. for kvinner ved Kongsvinger fengsel, vil ikke kapasiteten på kvinne plasser i landet øke. Den nye avdelingen på Kongsvinger har også en annen målgruppe enn hva Drammen fengsel har i dag. Den nye avdelingen vil kunne ta av noe for de allerede etablerte kvinneenhetene, men vil ikke kunne erstatte plassene i Drammen fengsel slik de er i dag. Det er også et stort behov for enheter som har sikkerhetsceller for

kvinner. Slik det er i dag er det kun Bredtveit fengsel som har slik celle på østlandsområdet.

Det har vært situasjoner hvor man pga f eks suicidalfare har vært nødt til å plassere kvinner på sikkerhetscelle på mannsfengsler.

Dette fordi det har vært fullt på Bredtveit. Ved etablering av Kragerø avd ble det ikke opprettet beredskapsceller eller sikkerhetsceller, med den følge at når det er behov for dette må kvinnene transporteres til Skien avd. I region sør har vi kun Drammen fengsel som kan ta i mot varetekter hvor det er ilagt full isolasjon, men Drammen fengsel har heller ikke sikkerhetsceller eller beredskapsceller.

Å foreta en gjennomgang og kartlegging av de fengslene som skal ha kvinneavdelinger er viktig. Dette arbeidet bør gjøres ganske snart, da det på dette området allerede er et stort press på kvinneplasser i de fleste regionene.

Gjennom hele 2016 har politisk ledelse hatt stort fokus på nedbygging av soningskøen. I dette arbeidet har region sør bistått de fleste regionene med bl a kvinneplasser. Dette gjelder både varetekt, doms – og bøtesonere. For det meste har region sørvest hatt lav kapasitet på dameplasser og for å få køen ned har region sør bistått med plasser her.

Det vi ser av dette nå er bl a at Kragerø avd. har innkalt mange kvinner fra region sørvest. En del av disse har lange dommer, dvs. at de vil oppta kapasitet i Kragerø avd. i flere år fremover. Det er i disse sakene ikke tatt hensyn til geografisk plassering av innsatte/domfelte, noe som er uheldig for den innsatte og ikke i samsvar med straffegjennomføringslovens § 11, første ledd.

Delmål 3

Tilrettelegging av innholdet i straffegjennomføringen

Et godt tilrettelagt tilbud for kvinner skal tillegges større vekt enn nærhetsprinsippet. For kvinnelige domfelte kan det være særlige behov knyttet til overgrepshistorikk, helsesituasjon, herunder eventuell graviditet, familiesituasjon og sosialt nettverk, stigma, kulturell bakgrunn og kriminalitet.

Straffegjennomføring i samfunnet gir større mulighet for tilrettelegging for individuelle behov innenfor straffegjennomføringslovens rammer. Det kan gi en større fleksibilitet for sårbare grupper under straffegjennomføringen.

Tiltak

- Kvinner skal tilbys et like allsidig og omfattende innholdstilbud som menn som gjennomfører straff.
  1. *Tiltakene som skal tilbys bør være relatert til samfunnet ute. Det bør også være tilbud om aktivitet som kan gi fagbrev.*

2. *Ravneberget fengsel har ikke et tilfredsstillende aktiviseringstilbud til våre kvinnelige innsatte. Sammenlignet med andre fengsler har vi mindre ansatte i driften, mindre lokaler og inntjeningskravet gjør at vi må bruke det meste av disse lokalene og ansatte til produksjon og pakking av varer for eksterne bedrifter.*

Skolen på Ravneberget har tilbudt tradisjonelle fag som engelsk, norsk, matte og noe håndarbeid. Vi er i en prosess i forbindelse med arbeidsdriftsstrategien som gjør at tilbudet vil bedre seg noe, da vi er inne i en god samarbeidsprosess skole- verksted.

Vi er pr dd 1 ansatt til å sysselsette verkstedet, 1,4 til å drive vedlikehold (vi er ikke eid av statsbygg..), 1 til å sysselsette på lavterskeltilbud, 1 på kjøkken og 1 på renhold samt en verksmester. Det at vi har så få ansatte samt manglene lokaler tilsier at vi ikke har ressurser nok til å kunne tilby kvinner her et like allsidig og omfattende innholdstilbud som menn.

Ved besøk på bla Halden og Kongsvinger fengsel ser man en ansatt og mellom 2-6 innsatte i egnede lokaler med tilsvarende utstyr. Det at det har blitt lagt inn mye ressurser for å få arbeidstreningslokaler/ sysselsettingstilbud til menn i disse fengslene er absolutt et godt kriminalitetsforebyggende tiltak, men desto mer provoserende for oss som jobber med kvinner og se at de på langt nær får de samme tilbudene.

- For å kompensere for eventuelle lengre reiseavstander skal kvinneavdelingene prioriteres i utviklingen av digitale løsninger for enklere og hyppigere kontakt med nettverk og tjenesteytere som ikke befinner seg i umiddelbar nærhet.
  1. *Plassering i forhold geografi bør i større grad enn i dag tas hensyn til. En del domfelte er under behandling hos lokal spesialisthelsetjeneste og det er ikke gunstig for den innsatte å skulle begynne på ny runde i annen spesialisthelsetjeneste et annet sted i landet. Dette anbefaler også helseforetakene at det tas hensyn til. Digitale løsninger i fengselet bør uansett opprettes. Av hensyn til domfeltes familie og barn, bør også geografisk nærhet prioriteres.*
  2. *Delmål 3 hvor ett godt tilrettelagt tilbud skal vektas mer enn nærhetsprisippet synes vi er diskriminerende opp mot mannlige innsatte brede spekter av soningsmuligheter i Norge. Kvinner har ett stort behov for å sone i nærheten av sine barn, sin familie, sine venner, sitt nettverk og vi synes at digitale løsninger ligger som en dårlig kompensasjon for å forsvarliggjøre ett fremtidig godt og bredt tilbud for kvinner.*

- Det skal arbeides for å styrke nettverksarbeidet spesielt mot kvinnelige innsatte. Det gjelder bl.a. videre tilrettelegging av kontakt med familie og sosialt nettverk, samt samarbeid med frivillige organisasjoner om nettverk etter endt straffegjennomføring.

Enig

- Kriminalomsorgen vil initiere et tettere samarbeid med helsetjenesten om helsefremmende straffegjennomføring for kvinner under straffegjennomføring. *Kvinner har ofte sammensatte helseproblemer. Helsetilbudet i fengslene bør styrkes og omfatte behandling av både somatiske og psykiske diagnoser/lidelser/utfordringer i større grad enn i dag.*
- Der hvor det er særskilte individuelle behov bør domfeltes ønske om kontaktbetjent eller saksbehandler av samme kjønn hensyntas. *Når det gjelder punktet med mannlige ansatte og kvinnelige innsatte er det helt klart viktig med begrensede arbeidsoppgaver (som urinprøvetaking og visitering), men vi erfarer at det å ha mannlige ansatte på jobb er positivt både for innsattemiljøet og den innsatte. Mange av de innsatte har et problematisk forhold til menn, og det at de kan oppleve å jobbe med menn i fengsel (som for eksempel kontaktbetjent) gjør at de kan lære seg at det går å ha et normalt forhold til menn som ikke krever noe av dem. Dette er viktig i arbeidet med normalitetsprinsippet ute i verden der man må forholde seg til både kvinner og menn. Samtidig er vi her på Ravneberget veldig bevisste på å ikke "presse" menn på de innsatte som vi kjenner til har store problemer med dette, men å ta dette i en fornuftig tilvenning. Da kommer det igjen med viktigheten av opplæring på kvinnelige innsatte.*
- Det skal etableres en egen avdeling for utenlandske kvinner med utvisningsvedtak eller antatt utvisning for å bedre legge til rette for tilpasset innhold i straffegjennomføringen. *Etablering av egen avdeling for utenlandske kvinner med utvisningsvedtak ansees ikke som hensiktsmessig, da tilrettelegging for dem kan bedres med økt kompetanse i den enkelte enhet.*
- Gjennomgå reglene for straffegjennomføring i samfunnet for å sørge for tilstrekkelig tilrettelegging for kvinners særskilte behov.

Enig

- Arbeide for etableringen av flere § 12-plasser særskilt for kvinner.
- Enig**
- Friomsorgskontorene bør ha kjønns spesifikke grupper i program mot ruspåvirket kjøring og andre program som innebærer gruppesamlinger der det

er mulig. Dersom man unntaksvis velger å plassere kvinner i en mannsgruppe, bør det være mer enn en kvinne i gruppen.

Delmål 4

Sikkerhet og transport

Tiltak

- Reglene for visitasjon og urinprøvetaking skal gjennomgås med henblikk på ivaretagelse av sårbare grupper i disse situasjonene.

Enig

- Ved lengre transporter bør det så langt mulig være tilsatte av samme kjønn med på transporten dersom særskilte individuelle behov tilsier det, Kriminalomsorgen region sør har for tiden en egen transportenhet som står for mye av transportene for politiet og fengslene.
De har pr dag ingen egen rutine for transporter av kvinnelige innsatte. De foretar en generell risikovurdering på lik linje som ved transporter av mannlige innsatte. Hvis det fremkommer ønske eller informasjon om at det bør være en kvinnelig transportbetjent tilstede, vil KTT kunne etterkomme dette hvis risikovurderingen samsvarer med ønsket.
Når det gjelder de transportene enhetene foretar selv, bør samme vurdering gjelde.

Delmål 5

Kompetanse om kvinnelige innsatte og domfelte

Tiltak:

- KRUS skal gjennomgå grunnutdanningen for å kvalitetssikre at den gir tilstrekkelig kunnskap om kvinnelige innsatte og domfelte
Det er andre problemområder å jobbe med kvinner enn menn. Tilnæringsmåten må i en del tilfeller være annerledes, visitering må gjennomføres med tanke på evt tidligere overgrep, kvinners behov er andre og det finnes andre tjenesteytere enn hos menn osv. Dette er noe som kan gjøres som eget fag på KRUS eller et kurs for de som ønsker å jobbe med kvinner. Disse forslagene er nevnt i strategien, og er noe som er viktig for at vi skal møte kvinnene vi jobber med på best mulig måte.
- KRUS skal tilby relevant etter- og videreutdanning til tilsatte i etaten som arbeider med kvinnelige domfelte og innsatte.
Må også være reelt, og likt tilbud til andre enn de som jobber i "kompetanseenhet" på østlandet.

*Hva menes med relevant og oppdatert kunnskap og kompetanse?
Etatsutdanning – evt. mer enn dette? Hva med 1078-betjenter*